

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - podučen list.

List 21. V Celovcu 1. decembra 1867. Letnik X.

Na delo.

(Zložil F. Č.)

Zima dolga, zima ostra
Trla je slovenski svet;
Bilo mrtvo, vse ledeno,
Bil neznan livadam cvet.

Zdaj pa mila se zbudila
Narodna nam pomlad je,
Zemlja naša že oblači
V praznično obleko se.

Pevčic mnogo že je v logih,
Glasi njih doné sladkó,
Tudi v naših že gredicah
Cvetke pisane cvetó.

Zginila bo burja ptujka,
Zemlja naša mil bo raj,
Zmer pa v blagem bo spominu,
Ki za dom se trudi zdaj.

Záto rodu zvesti sini
Urno k delu zdaj hité;
Marno je povsod gibanje, —
Zrna v brazdi že kalé.

Vendar mnogo še ledine
Domorodno zre okó,
Milo gleda, bo li novih
Še kaj delalcev prišlo? —

Hajd tedaj na noge, bratje,
Urimo za dom močí,
Burje ostre se ne bojmo,
Ki nam mladi cvet morí.

Bajrama.

(Češki spisal V. Halek.)

(Dalje.)

Čuvaj se oddahne ter ponosno zré krog sebe; ali pričujočih se nihče ni čudil, kajti vedeli so vsi, da laže. Pa tudi črednik se ni čudil, smejal se je, kajti tisti vrag je bil on sam, ko se je po noči vračal

domu od svatbe, pa še kadil je, in to je bil po čuvajevem mnenji ogenj, ki mu je švigal iz ust; tudi šopek rožmarina mu je tičal za klobukom, in to so bili rogovi, — prav za norca je imel čuvaja.

„Da bi te strela iz jasnega!“ pravi črednik, „kako ti umeš legati!“

„Pri mojej veri, kakor gotovo tu sedim!“ trka se čuvaj na prsi, da bi pritrdil, kar je povedal; ali vsak je dobro vedel, da je le laž, kakor po navadi.

„Veš kaj, brate, povej mi resnico!“ pregovori črednik in zaupljivo čuvaja prime za roko.

Čuvaj široko odpre usta, ker mu je neznansko dopadlo, da še kdo pri njem išče resnice.

„Govori, brate!“ djal je čuvaj, koj naj mi pipa primrzne k jeziku, če ne bom resnice govoril, in vlekel je, kar se je dalo, ker mu je hotelo ugasniti v pipi.

„Ali si zapazil kako premembo na Jankotu Jaroševem nekaj dni sem? praša črednik.

„He, he,“ zasmeje se čuvaj. „Ti meniš Anico Petrovčevo? Z deklino to ne bode nič; pusti to, škoda za trud.“

„Pa zakaj ne bi bilo nič? praša črednik, in vzdigne žganje. „Mora biti.“

„Pa ne bode, le zapomni si, da sem jaz rekel; kar jaz povem vse je resnica. Nič ne bode ne, kar nič, saj ti povém. Le spomni se pozneje, da sem ti jaz pravil to, tu-le v gostilnici, potem ko sem bil odtrobil deseto,“ in pogledal je na uro, na steni visečo.

„Veš kaj, brate, jaz že vem, da Janko nič več ne hodi k Petrovčevim; ali tega ne vem, kam sedaj zahaja. Vsak večer se izgubi, in nihče ne vé kam; pozno prihaja domū, in nihče ne vé, od kod.“

„He, he, že vem, kam pes — rad bi izvedel od mene, kam Janko hodi — kaj ni takisto, kaj?“ govoril je čuvaj, pa tudi črednik je razumel, da bi čuvaj rad malo žganja, da-si tudi mu ni naravnost povedal. Zató mu je rekel: „Veš, brate, jaz nečem, da bi se zastonj vpiral,“ dobro vem, da se človeku v grlu suši, kedar kaj pripoveduje, naj prinese gostilničar še žganja; vse bom jaz plačal.“

Čuvaj se je začel izgovarjati, da ni treba nič, da zastonj rad pové to malenkost, saj sta stara znanca“ — pa je vendar le s prstom kazal prazni frakelj gostilničarju, in ko je ta nalil ga, pokazal mu je črednika, da bode ta plačal, in gostilničar je pritrdil z glavo, da je že prav takisto.

„Veš kaj, boter?“ začel je čuvaj nekako skrivnostno govoriti. „Jankotu se je tu-le nekoliko zmedlo, — in pokazal je čelo s prstom, češ, da je zblaznil. — „Kar naravnost ti povem, Janko Jarošev hoče iti k ciganom.

„K ci-ci-ciganom?“ „Je-li mogoče?“ začudi se črednik.

„Boter! koj naj mi rog primrzne k ustnam, če nisem govoril resnice. O jaz dobro vem, — pri mojej veri, da je res, koj naj — če ni — pa čemū bi rekel.“

„Le nikar ne kolni, brate, ne kolni mi ne, saj sem že jaz preveč klet,“ govoril je črednik. „Malo mi pojasni to reč, jaz ne umem še vsega.“

„S cigani se bode vlačil, pa naj reče kdo, kar hoče. Le zapomni si, pa bodeš videl, da bode vse tako; jaz dobro vem to, in kar jaz vem tega mi nihče ne odvzame. Povem ti, da se bode svele godilo tako, kakor sem ti pravil, — kajti cigani so mu naredili.“

„Na-naredili?“ čudil se je črednik in zazijal.

„He, he, kaj bi se čudil?“ kako more biti drugače? Le pomisli, kak korenjak je bil Janko, — pa bi kar tako vsak večer hodil k ciganom?“

„Ali res že hodi za cigani?“

„In no, za ciganko ali pa za cigani, to je sve eno. In to trpi že delj časa, kar sem zapazil, — pri mojej veri — pa sam jaz prvi zapazil to! — Poslušaj, hočem ti dokazati vse, koj naj mi jezik primrzne, če bi kaj tacega govoril, kar ni res! To je takole: Bilo je, ko sem ti odtrobil enajsto; gostilnica je bila že zaprta, domú nisem hotel iti, da ne bi zaspal. — Kaj naj pričnem? Noč je bila krasna in mila, mesec je svetil kot ribje oko in bilo je tako jasno, da bi bil šivanko lahko pobral na tleh. Šel sem konec vasi, ter v mislih zašel tje do križa, ki stoji nad prepadom, kjer hodimo v naš les. Vsedel sem se pod križem, in kaj da sem mislil, že sam ne vem. Ko nekaj časa sedim tako, pol pipe tobaka bi bil lahko pokadil, kar zagledam mladenča in dekle — prišla sta iz prepada. Kdo bi hodil tod, pa tako pozno, mislil sem si. Da bi ju leže mogel ogledati, in da bi tudi ona mene ne videla, stisnil sem se za grm, ki je ravno pri meni stal, in ondi sem tičal prav tiho. Ves čas sta govorila, da sta prišla do križa — in kdo sta bila? Janko in pa tista mlada ciganka, ki je nekaj dni prej hodila po vasi. In koj naj mi jezik počí, če ni takó! In kaj se je godilo dalje? Ko sta prišla do križa, pokleknila sta pred-enj, kakor bi bila prišla pred oltar. Klečé sta vzdignila desnico proti nebu in prisegla si, da se bosta vedno ljubila, — le pomisli, boter, vedno! pa Janko Jarošev in ciganka.“

„Ali je pa kaj lepa tista ciganka?“ praša črednik.

„I naj je lepa ali ne, saj je le ciganka. Kdo je še kedaj slišal, da bi kmečki sin hodil za ciganko! In ko bi ciganka ta ne bila naredila Jankotu, gotovo ne bi hodil za njo.“

„Hm, hm!“ čudil se je črednik, „kaj poreče mati njegova?“

„Gotovo bo koj zbolela, pa še umrla.“

Črednik je omolknil. Na steni viseča ura je zaropotala, odbilo je ednajst.

„Ura me kliče!“ djal je čuvaj, vstal in izpil.

„Le pojdi!“ odgovoril je črednik in plačal za-nj.

Oba sta šla. Čuvaj je trobil, da je ednajst, črednik pak ga je spremljal.

Konec vasi sta srečala Jankota. Oba sta ga pozdravila, toda Janko je molčé šel mimo nju. Šla sta mimo Petrovčevih. Okence na vas je bilo odprto, bilo je to Aničino okno. Gotovo je Janko šel mimo, in pred ko ne ga je videla Anica. Iz spalnice je donela pesma — čuvaj in črednik sta obstala in poslušala:

„Zveni, zveni, lice krasno,
Lice krasno, zapeljivo!

Že si zrelo, dozorelo,
Smrti bleđi si zapalo.“

Poslednje besede so se jej trgale, in glasno je zaplakala.

Bog ti pomози, dekle! —

III.

Drugi dan je bila nedelja.

Ljudje so oblekli praznično obleko in praznične misli, pa ne vsi. Pred cerkvijo so stali težaki in govorili o žetvi, o vremenu, o ljudeh i. t. d. Mnogo se je govorilo, pa ne vse dobro.

Ljudski je jezik je hudoben — in težko se mu je ubraniti. Ljudski jezik lahko hvali in graja, ali hvale človek ne govori rad, rajši jo zamolči. Pri ljudeh je mnogo zavisti, in če kdo kaj greši, malokdo ga miluje, in še manj skrbi, da bi poboljšal ga. V ljudskih besedah je mnogo zasmehljivosti in malo sočutja. V sreči se ljudje radi imajo, ali v nesreči se nečejo poznati.

Zvonilo je v cerkev ali vabilo. Stari so hiteli, da ne bi zamudili sedežev v klopéh; mladina pa še stoji pred cerkvijo v tropih, govori o Jankotu, v Anici in o ciganki, kakor bi bil čuvaj po vsej vasi raztrobil po noči, vsak je vedel o tem, vsak je pripovedoval o tem, vsak ravno to, toda vsak z različnimi pridevki — kakoršno je kdo imel domišljijo.

Vsak je trdil, da je to slišal od te ali te babele, ta spet od druge in zadnja od črednikove, in sedaj ni bilo več nobenega dvoma, da ni resnično; kajti črednikova je to gotovo izvedela od črednika samega, in črednik gotovo iz prvega vira. In šlo je to od ust do ust, da so o tem vedele že deca, ker so poslušale, kaj govoré stari, od dece so to izvedeli vrabci in le-ti so to raznesli po okolnih vaséh.

„Njegov oča ni vedel, komu da gospodari,“ spregovoril je eden izmed mladenčev pri cerkvi stoječih.

„Rajši naj bi bil zapil vse!“ dostavlja drugi.

„Anki Petrovčevi se bode nos obesil,“ pravil je tretji in vrtel se na peti. „Ona je mislila, da že nikogar ni na svetu razun Jankota Jaroševga; doma jej je bilo vse presedalo. Ha ha, ta jo je zvodil, — za cigani tedaj hodi!“

„In pa kako nas je po strani gledala, ko bi bil kdo hotel plesati z njo! Mislila je, da mu Bog vedi kako ljubav skaže,“ govoril je še drugi.

„Ali ta ciganka, ta jih mora imeti za ušesi, da je Jankotu naredila, da dan na dan bega za njo,“ govoril je spet drugi.

„I no, kaj hočemo, naredila mu je, pa je!“ modrovali so drugi.

„Zató ga tako vleče na-se; oh! cigani, ti jih imajo za ušesi, pri-trjeval je spet nekdo.

„Kako pa je to mogoče“, zaslišalo se je vprašanje, „da mu je mogla narediti? To mi ne gre v glavo.“

„Ha ha ha! Tomšetu to ne gré v glavo. Škoda, da ni tebi naredila, pa bi ti gotovo šlo v glavo.“

„Ha ha!“ smejali so se spet drugi, „vredno bi bilo smeha, ko bi Tomše hodil za njo, kakor mesečnik.“

„Smejajte se ali ne smejajte,“ pravil je Tomše, jaz tega le ne umem, kaj se pravi narediti komu, in kako se to more zgoditi.“

„Videti je, da ne znaš brati!“ smejali so se spet nekteri.

„Ali veste kaj, mladeniči! — oglasil se je nekdo, „kdor vé, kako cigani človeku naredé, pa naj pové drugim!“

Nihče ni črhnil.

„Čemu tedaj se smejete Tomšetu, če on ne vé?“ prašal je in delal se, kakor da on dobro vé to.

„Pa nam povej!“ rekel je ta, kateremu smo rekli Tomše.

„Jaz sem koj za rana šel vprašat staro Stožičko, kako se to godi, in ona ne bi vedela! Ciganka si odstriže šopek svojih las in položi je v vodo, če vé, da bode oni prišel pit, komur hoče narediti. Dalje pa tudi na to gleda, da od njega dobi kaj takega, kar se je grelo na njegovem truplu, in to nosi ona pri sebi. Kakor hitro se človek napije te vode, pa mora hoditi za ciganko, in ko bi ga tudi v železje vkovali — on mora, in ko bi tudi konec sveta moral iti za njo. Tako se je zgodilo tudi Jankotu, in dokler bode ciganka to nosila, tako dolgo bode moral hoditi za njo.“

Vsi so se stresnili, ker bali so se, da ne bi tudi izmed njih komu ciganka las vrgla v vodnjak, ali pa v kako drugo posodo; vsak je sklenil, da bode koj domá vse pregledal, če ni kje kaj narejeno.

Govornik je potrdil svoj govor s tem, da je dostavil, kako je tudi mlinarjeva hči tako šla za cigani; ker so jej bili naredili; zapustila je vse premoženje doma, in sedaj se vlačí ž njimi.

Nekteri so še pravili, da je Janko že prej imel nekaj ciganskega na sebi, spet drugi so trdili, da se jim kaj čudno zdi, kako so se tako dolgo mogli družiti ž njim, pa se vendar niso pokvarili; vsi pak so bili v tem edinih misli, da Janko je že pravi cigan.

V tem hipu je Janko došel in molčé stopal mimo njih v cerkev. Vsi so omolknili.

Res čudno je! Ljudjé tako radi govoré; ali kakor hitro se jim pokaže oni, ki je predmet njihovega govora, pa vse utihne!

Pa tudi dekleta so imele dokaj govoriti o Jankotu in Anici; kajti njim je še teže bilo jezik držati za zobmi.

Ta je pravila, da Jankota Bog kaznuje, da bi tudi marsiktera izmed njih dobra bila za-nj in da mu sedaj, ko bi tudi koj prišel, ne odpre duri — da ga Bog ni mogel hujše kaznovati za njegovo ošabnost, kakor s ciganko.

Druga je sopet pravila, da je Anka mislila, da je že Bog vedi kaj, da je več, nego vse druge; zadovoljna naj bi bila, da bi imela le kacega mladeniča, kakor ga ima marsiktera druga izmed njih; da kdor visoko leta, nizko pade.

Pa tudi dekleta so kar omolknile, ko je Anka šla vsa prepadena mimo njih.

Zazvonilo je v drugo in vsi zunaj stoječi so se pomaknili v cerkev.

Med božjo službo je bila Anka predmet občne pozornosti. Dekleta ne da bi bile molile, strmele so le va-njo, kakor bi je že celo leto ne bile videle; pa tudi mladenči so zrlí le na Anko in Jankota in v mislih primerjali vse mogoče zadeve med njima in med ciganko.

Anka pa je neprestano molila. Uboga! saj je tudi potreba bilo moliti jej. Vendar se je tudi njej poznalo, kakor bi čutila vse te oči, ki se pasejo po njej. Barva v licu se jej je spreminjala, kri jej je vrela v glavo, pa spet nazaj k srcu, da jej je skoraj glasno utripalo.

Bilo je po povzdigovanji. Anki se je zdelo, kakor da bi se vse oči spreminjale v žerjavico, in žerjavica ta jo pali, čuda, da jej glava ne počí. Nič več ne more strpéti, da ne bi se ozrla po ljudéh, zazrla je Jankota; toda on je ni pogledal, in v duši njenej se je odzival glas: Janko! zakaj si mi to storil? — Toda svetost mesta jej ni dovolila spre-

govoriti kako besedo. Vsaka žila je bila napeta — ni mogoče zdržati se-tako je tesno vse, tako ozko, kakor v grobu — in ti glasovi orgelj, kakor bi jo spremljali v grob — — — „slabo mi je! — ah — Janko! — —“ vsikrikne in se zgrudi v klopi. Poleg nje stoječi mož je prestreže in nese ven; doma še le se je spet zavedela.

V cerkvi je nastal nenavaden nemir; sveti kraj samo je branil, da niso na glas začeli govoriti; — ali vsak je pokašljeval in obračal se tje, od koder so bili Anko odnesli, nekteri pa so kar ven šli za njo. Malokdo je še kaj molil, vsak je komaj čakal, da bode mogoče mu govoriti — mnogo jih je gledalo Jankota, ki se ves čas ni ne premaknil, kakor bi se nič ne bilo zgodilo, ali pa, kakor da on nič zapazil ni.

Cela vas, tudi cela okolica je za danes dovolj imela govoriti, čegar glavni predmet je bila Anka, ki je v cerkvi omedlela, in pozneje se je govor sukal tudi okoli Jankota in ciganke.

IV.

Popoldne so slavili dožetvino z godbo in s plesom. Z godbo in s plesom se dovršuje vsaka svečanost, pirovanje, žeganje, božja pot.

Za vasjo K. je bila vaška trata, ob enej strani zaraščena z visokimi topoli, ki so popoldne delali hladno senco. Le-sem je vrela vaška mladina, katero je spremljal star doslužen vojak s klarinetom, in na vozu, s cveticami okrašenem, pa so veseli mladenči peljali sodček piva.

Goodec se je vsedel pod nekim topolom, od koder je, — kakor je sam pravil, — pregledati mogel ves tabor.

Vse je vrelo krog sodčeka, kakor bučele krog panja. Dedek je poskušal svoj nastroj, mladež pak je željno segala po polnih kozarcih in napivala deklíčem. Dedek je zagodel poskočnico, in par za parom se je spustil po trati, in to je bilo vriskanje, da je srce samo smejalo se.

Vse je plesalo, kar zemlja je bobnela, peli so in ukali, da se je zemlja tresla, in pili, da je gora zelenela.

Sploh pa je bilo opaziti, kakor bi nekaj manjkalo. Jankota še ni bilo; brez njega ne bi se moglo nič dovršiti. Danes ga še nič ni bilo tu. Krog Jankota se je vsikdar sukalo vse, on je dajal takt vsej veselosti, in dekleta so le po njem zrle; on je bil korenjak, da malo tacih.

Marsiktero oko se je oziralo že po njem — ravno sedaj stopa prav polagoma od vasi. Tako počasno še nikdar ni stopal.

Prašali boste tudi, kje je ostala Anka? Danes je v postelji. Omedlevica se je prelila v mrzlico, in ona je komaj slišala vrisk veselih mladenčev, ko so šli mimo hiše.

Janko se je počasno približal, stopil pod neko drevo in hladnokrvno zrl po plesalcih.

Celo kolo vesele mladeži so obstopile babe, ali kakor so se same zvale, tete. One so s svojimi jeziki spremljale vse, žive in nežive, poznale so vse lastnosti tega ali te, njim ni ostala skrita tudi najmanjša reč ne, one so znale iz golih skrivnosti o vsakem sestavljati celo zgodovino. Danes je tudi črednikova žena med njimi. Kot polovica svojega moža poznala je vse zmožnosti in nezmožnosti pri vsakem paru, zakaj

ona ni rada sama nosila tega, kar jej je mož zaupal, vedno je skrbela, da je to z drugimi delila. Kedar je ona kaj pripovedovala, vse tete so stiskale glave, da jim nobena besedica ni ušla, in samo ob sebi se razumeva, da je večkrat kak komar zrastel v vola.

Videti je bilo, da mladenčem nič kaj posebno veselja ne kali to, kar so za rana pripovedovali si o Jankotu. Včasih je kdo malo drugače pogledal ga kot navadno, sploh pak je bilo očito, da so vsi zamišljeni le v radovanje.

Janko je navadno plesal z Anko in vedno bil pri njej, kot lastna njena senca. Malokterej se je zgodila ta čast, in to le ondaj, kedar je bil posebno vesel. Kakor nalašč sta zrastla — kakor je pravila črednikova, ker se je bila nadjala, da bode poroka ta njenemu možu prinesla lepih novcev, zato tudi nobenega družega ni videla na plesišču, kot Jankota in Anko.

„Glejte“ naklonila se je črednikova žena k tetam, „danes pa Janko nič ne pleše. Mladenič ta ima slabo vest, in zato ne pleše z nobeno drugo; ne vem, kaj da bode iz njega; jaz ne bi bila verjela, da se bode tako pokvaril, ali kaj, davno sem že vedela, da iz njega ne bode nič, on hodi drugam.“

Vse tete so trdile in vsaka posebej je znala že to, kar je povedala črednikova žena, le tega prav za gotovo še niso vedele, da že davno hodi drugam; vendar dozdevalo se jim je nekaj, samo da si nobena ni upala ven z besedo, ker je vsaka bala se jezikov.

Ded je prenehal igrati, in mladež se je vstopila krog sodčeka. En mladenič se približa Jankotu in napije mu rekoč: „Pij, brate, pojdi med nas, pleši z nami in raduj se.“

Janko se mu je spodobno zahvalil in rekel, da tudi plesat ne pojde. Ko so ga vprašali, zakaj ne, odgovori, da se mu ne ljubi. — To se je koj razneslo okoli, in tete so spet imele kaj ugibati.

Radovanje je trpelo še dalje, — vriskali so in plesali, da je srce samo smejalo se.

Iz bližnjega brezna so prišle tri osebe. Mi jih že poznamo. — Salem je, Josa pa Bajrama. Salem ima harpo, Josa kolovratek, Bajrama pak gosli.

Kakor bi trenil, šlo je od ust do ust med mladežjo: „Cigani gredó!“ Nekterim je kar sape zmanjkovalo, ker so se bali, da bi jim ciganka ne naredila; eni so hiteli k pivu ter naročali, naj dobro pazijo, da ciganka las ne spusti va-nje in skoraj vsi so kozarce obdržali v rokah.

„Hoj, hoj!“ zavpil je mladenič, ki je prej Jankota ogovoril: „Trije muzikalci so prišli! Dedek prenehajte s klarinetom, naj nam ti-le prijatelji zaigrajo“; in pomignil je ciganom, naj prično.

Kakor hitro je Janko zagledal Bajramo, pa se skoraj ni mogel vzdržati na nogah. Vse ga je vabilo do nje — on je moral k njej, na vsak način! Z besedo „Bajrama!“ je skočil k njej in jo ulovil za roko.

Ko je Bajrama videla, kdo jo drži za roko, ozrla se je po Salemu nekoliko bojazljivo, in le bolj s strahom se je nasmejala Jankotu.

„Ne smete igrati!“ spregovoril Janko, pusti Bajramo in se obrne k Salemu in Josi.

„Jaz pravim, da morate igrati,“ cepetal je oni mladenič z nogo.

„Jaz pa pravim, da ne boste igrali,“ veril se je Janko in krčevito stezal pesti.

„Tu imate tri dvajsetice, pa mi zaigrajte,“ nadaljeval je mladenič in vrge Josi tri dvajsetice v kučmo.

Janko popade kučmo, vrže iz nje dvajsetice, da so se zakotale daleč naprej, pa vrže Josi kučmo nazaj v roke, seže v žep po celo perišče dvajsetice in je vrže ciganu rekoč: „Tu imaš, pa ti povem, da ne smeš igrati!“

(Konec prihodnjič.)

Pomenki o naših literarnih zadevah.

(Spisal Fr. Kočevar.)

II. Jezik.

(Konec.)

Ta ideja se je najpred pokazala pri manjših narodih, ker se je pri teh potreba splošnega književnega jezika poprej in bolj živo občutila, nego pri večih, ki imajo v večji svoji moči več zagotovila za obstanek svojega jezika in svoje narodnosti. Slovak Jan Kolar je bil prvi, ki je začel razvijati idejo slovanske „vzajemnosti“, ktera danes v obliki vseslovanskega književnega jezika na dnevnem redu stoji. Vsak dan vidimo to idejo vse več kroge objemati in v sfere predirati, o katerih se je mislilo, da so jej z železnimi vrati zaprte.

Kakor je onkrat Thiers v francoskem zakonodalnem zboru rekel, da Francozje ne smejo v politiki nobenega pogreška več storiti, drugače je po njih: tako bi jaz djal, da mi Slovenci ne smemo nobene minute več zamuditi, da si vstvarimo splošni književni jezik, če nam je resno mar za obstanek našega jezika. V tej naši težnji nas bodo gotovo podpirali vsi tisti slovanski sobratje, ki se nahajajo v enako slabih, v enako nevarnih položajih.

Vprašanje je samo: na kak način si moremo vseobčni slovanski književni jezik stvariti? — Predno na to vprašanje odgovorim, naj omenim v kratkem razmerje, v katerem stoji naš jezik nasproti našim najbližnjim sosedom Srbo-Hrvatom, nasproti stari slovenščini in nasproti ruščini, od ktere se je začelo zelo govoriti, da bo kedaj vseslovanski književni jezik.

Hrvatje nam pravijo, sprejmite za Boga kakor hitro mogoče hrvaško-srbski jezik v svojo knjigo, drugače ste izgubljeni! Zagreznili boste za vekomaj v blato pozabljivosti! Vi sami ste preslabi za samostalno narodno in literarno življenje! — Najboljši izraz tega je Strossmayerjevo pismo, s katerim je položil temelj jugoslavenske akademiji. V tem pismu stoji to-le: „Odavlje porodi se malo ne občenita želja i težnja, da se što prije pronadje najprečji način, kako da se u kolo srbsko-hrvatske književnosti najprije povuku braća Slovenci, kojim bi se tim obezbédio parodni život i napredak a nam Hrvatom i Srbljem nabavila liepa kita

umnih suplemenikah.“ Ne da se tajiti, da bi se zedinjenje slovenščine s hrvato-srbščino dognati dalo, ali ne na tak način, kakor si ga Hrvatje mislijo, namreč: Pustite svojo slovenščino pa primite se našega jezika! Za zedinjenje bi bilo treba kompromisa. Mi Slovenci bi prišli v svojo knjigo naše vzhodno (hrvaško-slovensko) podnarečje, ki je lepše in bogateje mimo zapadno-gorenskega, zdaj v naši knjigi vladajočega, Hrvato-Srbi pa mesto Vukovega Kurelčev jezik, in na teh dveh temeljih sta bi bili že tako blizo eden drugemu, da bi do popolnega zedinjenja bil samo še en petelinov kobal. Pa zelo se bojim, da bodo Srbo-Hrvatje kdaj voljni, zbog nas Slovencev v kak kompromis privoliti. Brez kompromisa pa spet mi rečemo: non possumus. Še Slovaki in Čehi, ki so si v jeziku vendar veliko bliži, ko mi in Hrvato-Srbje, ne morejo se s sredstvom medsebojnega kompromisa v eno literarno telo zediniti, kar jasno dokazuje, da tudi z najboljšo voljo s kompromisom ne bi šlo. Mi Slovenci pa vrh tega še zelo dvomimo, da so Hrvato-Srbje v stanju nam podati vsa zagotovila našega obstanka. Naše zedinjenje s Hrvato-Srbi bi bilo zedinjenje hromega s krulovim, slepega s čoravim, oba bi skup v jamo padla!

Drugi spet o stvarjenji vseslovanskega književnega jezika tako-le modrujejo: Izobrazujmo vsak svoje narečje na temelji in s sredstvom stare slovenščine, njo postavimo za regulatorja in rektifikatorja vseh naših narečij; ona nas bo napotila vse na eno isto pot, in če bomo vsi po tem istem poti napredovali, bližali se bomo dosledno tudi vsi enemu istemu cilju in končno tudi ta cilj dosegli, in ta cilj je eden vsem občeni jezik. To bi bila po mojem pohlevnem mnenji ena poskušnja več, in nič več! Ne da se sicer tajiti, da ima načelo te teorije nekaj jedrnatega v sebi. Vsak jezik mora imeti svojega regulatorja in rektifikatorja; ali da bi imela stara slovenščina tisto svojstvo in tisto gradivo v sebi, s katerim bi zamogla prekasiti in ukvasiti vsa slovanska narečja, to se mi pa zdí, da rahlo rečem, zelo dvomljivo! Vpraša se pa tudi, imamo li še toliko časa za tako poskušnjo, za katero so potrebna leta in leta in morebiti delo celih zarodov! In tako nobeden drug narod ne ravna in ni ravnal, da bi namreč svoj jezik na temelji in s sredstvom starega svojega jezika reguliral in rektificiral. Svet bi jim osla kazal, če bi n. pr. romanski narodje začeli s pomočjo latinskega jezika svojo laščino, francoščino, spanjolsščino in romunščino tako dolgo trpinčiti, da bi se ti jeziki — hočeš, nočeš, moraš — spet v prvotno maso raztopili, in iz te mase, kakor iz testa, nov vsem občeni jezik spekel. Da pa stara slovenščina v resnici nima oživljajoče moči v sebi, dokaz sta nam srbski in ruski jezik, ki sta bila do našega stoletja skoz in skoz s staroslovensko tvarino prekasana. To zmes, ki ni bila ne ptič ne miš, ne stari ne novi jezik, imenujejo jezikoslovci rusuljski in srbuljski jezik. Nasledek je bil, da je na zadnje čisti narodni jezik v pisavo predril, in da se je stara slovenščina tje djala, kamor gre: v cerkev in šolo. Res je, da stara slovenščina ni tako brez vsega vpliva v današnje slovanske jezike, kakor je n. pr. latinščina in grščina v romanske in v novogrški jezik, pa tolike važnosti vendar nima v preustrojstvo današnjih narečij, kolikor jej je ravno naši jezikoslovci pripisujejo.

Poglejmo zdaj še, kaj je na tako zvanem rusizmu, ki je v najnovem času vseslovanstvo v zakup vzel. — Kakoršen je zdaj duh, vem,

da se bom marsikteremu zameril, če porečem, da jaz ne bi nikdar za ruski jezik glasoval kot vseslovanski književni jezik, če bi kdaj došlo do takega glasovanja! Pa ne samo za ruski jezik ne bi glasoval, tudi za nobeno drugo slovansko narečje ne bi glasoval, če bi bilo kdaj prašanje, ali bi to ali ono za vseslovanski književni jezik proglasili. Ruski jezik znati, to je lepa, posebno pa za Slovana koristna reč. Oktroirati pa ruski jezik kot vseslovanski, to bi bilo nasilje, ki bi se samo z ukazi vvesti dalo. Če že hočemo en parlamentarni jezik imeti, hajdi, naj bo ruski, barem se nam svet ne bo rogal, da se služimo v naših mednarodnih zborih ptujih jezikov! Ne ruski, ne česki, ne srbski jezik naj ne bo vseslovanski književni jezik, ampak tisti jezik naj bo, ki vse te in vse druge slovanske jezike obseže in objame, ne ena trohica, ne ena mrvica slovanstva naj se ne pusti v nemar pri stvarjanji vseslovanskega književnega jezika!

Kar se tiče vseslovanskega književnega jezika, djal bi jaz, da mi vsi Slovanje imamo le eden slovanski jezik, samo da ne govorimo in ne pišemo vsi na isti način.

Govorili ne bomo nikdar vsi enako. Zgodovina človeštva nam ne kaže nikjer primera, da bi bila gromada od osemdest milijonov ljudi, razširjena na prostoru sto tisoč štirjaških milj, čisto enako govorila. Kakor drugi narodje, imamo tudi mi narečja in podnarečja, ne pa razna jezika.

Kakor sem rekel, govorili ne bomo nikoli vsi tako enako, kakor n. pr. čivkajo vrablji na strehi; pisati pa vsa slovanska narečja enako, to je mogoče. In kedar si bodemo občno pisavo stvarili, potem je stvarjen tudi en pismeni ali književni (ne parlamentarni) vseslovanski jezik, ki ga bo Rus po ruski, Čeh po česki, Poljak po poljski, Bolgar po bolgarski, Slovenec po slovenski čital. Pravila za pisavo naj bodo vsem ta ista, pravila za čitanje pa naj ima vsak slovanski narod svoja posebna. Kdor bi se tedaj n. pr. hotel ruski ali česki naučiti, temu bi se bilo treba samo tistih pravil naučiti, po katerih Rus ali Čeh vsem občno pisavo bere, in znal bi ruski in česki.

Po tej mojej teoriji bi se nobenemu slovanskemu narodu nasilje ne delalo; vsak bi svoje ime, svoj jezik in svoje avtonomno slovstvo obdržal, in to je reč velike važnosti, zakaj vsakemu poedincu in vsem skup bi bilo vstreženo in zadovoljeno.

Ne radi se pri nas o enem pismenem jeziku (schrifsprache), kateri je pri nas, kakor sem že rekel, nemogoč; ampak radi se o eni jezikovi pisavi (sprachenschrift). In tega razločka moramo se čvrsto držati.

Svet ima že v nekih strokah vsem občno pisavo. Tukaj omenim, kar se tega tiče, samo matematiko in muziko. Pismena znamenja 1, 2, 3, 4. . . bo vsak izobraženi človek, naj bo Slovan, ali Anglež, ali Kinez, ali Turk ali kdor si ga hoče, razumel, kedar jih bo napisane videl, če jih bo ravno s posebnim od drugih različnim glasom imenoval.

Razlike med poedinimi slovanskimi narečji niso tako žilave in okorne, da ne bi se dale v eno pisavo stisniti in tako poravnati. Skor bi djal, da so vse razlike le prividne. Poglejmo, v čem utegnejo razlike biti med poedinimi slovanskimi narečji? Razlike morejo samo le biti ali v glasovih, ali v obrazilih, ali v korenikah.

Kar se glasovnih pravil tiče, ta so pri vseh slovanskih narečjih enaka; razlika je le v tem, da so se pri nekterih narečjih bolje razvila, pri drugih pa v svojem razvitku zaostala; način razvoja in prehajanja glasú v glas, in sorodnost glasov je vsem enaka.

Kar se tiče obrazil, to je, kar se gramatike tiče, ta je v občnih obrisih tudi za vse ta ista. Kdor zna gramatična pravila enega narečja, naj si pridobi samo copiam verborum drugega narečja, in znal ga bo, gramatike mu še treba ni pogledati. Kjer se nam zdi, da so razlike, imajo ta svoj temelj le v preobilnosti obrazil, od katerih je to obrazilo pri tem, ono v onem narečji prevladalo.

Kar zadeva korenike, te so vsem slovanskim narečjem enake in občne. Oblike korenik pa in pomeni mladik, ki so iz korenik pognale, so se sem ter tje predrugačile v teku časa in zató, ker smo posamezni slovanski narodje le malo ali celó nič med seboj občili. Da se korenikom njih prvotna čista oblika, mladikam pa njih naravni pomen spet povrne, treba nam bo pred vsem vseslovskega etimologikona, ki bi moral biti proizvod etimologik poedinih narečij; ali o tem bom še pozneje govoril. Slovanski jezik ni prebogat v korenikah; bogastvo slovanskega jezika obstoji le v tem posebnem svojstvu, iz ene korenike pognati na stotine izrazov. Vseslovanski etimologikon sestaviti, to bi prizadelo veliko truda; preučiti ga pa, to ne bi bila posebna težkoča. Brez muke pa ni nauke, to je že tako.

Kar bi naš občni pismeni jezik utegnilo nekoliko motiti, to bi bili tako zvani idiotizmi (jezične posebnosti), fraze in sintaksa poedinih slovanskih narečij; to pa niso bitne stvari. In če Leibnitza niso motili idiotizmi vseh človeških jezikov, zakaj bi se mi spotikali nad našimi idiotizmi!

Če nam sreča posluži, da si osnujemo občno pisavo in ž njo občni književni jezik, potem bomo sijajen kres zapalili vili slovstva slovanskega! Nekteri imajo to za našo največo nesrečo, da se pri nas ni, kakor pri drugih narodih, že v prvotnih časih eno naših narečij nad druge povzdignilo in kot književni jezik nad njimi kraljevalo. Jaz sem v tem celó drugega mnjenja: jaz vidim v razvitku vseh razvoj vsega jezikovega bogastva. Vsi viri so odprti, samo v eno strugo jih je treba, — v en književni jezik — napeljati, da se bodo v eno veliko valovito reko zedinili.

Kar mi že imamo, namreč razvita narečja, po tem drugi narodi kakor Nemci še le zdaj težé, videvši, da imajo bogatejih in blagozvučnejih narečij, nego jim je sam književni jezik. Gotovo pa bo nam loži posel: iz že razvitih narečij si stvariti en občni književni jezik, nego njim, da nerazvitim narečjem vpliv v njih književni jezik pridobodo.

Dante Alighieri in doba njegova.

(Spisal J. Primorski.)

III.

Dante Aldighieri — s skrajšanim imenom Alighieri — se je rodil v Florenciji meseca majnika leta 1265. Še otrok je že izgubil očeta, imel je pa marljivo mater, ki mu je za dobro odgojo skrbela. Do pesništva je kazal največje veselje. Marljivo je prebiral Virgilija, Ovidija in Horacija; pa tudi novejši pesniki n. pr. provenčalski in talijanski mu niso bili neznani. Prvi njegov učitelj je bil florentinski mestni pisar Brunetto Latini. Velik upliv na njegov pesniški razvoj je imel tudi pesnik Guido Cavalcanti, nagovarjaje ga, naj v materinščini pesmi zлага. Filozofijo in theologijo je marljivo poslušal na vseučiliščih v Bolonji, Padovi in Parizu. Ker se je rad učil, ni bil poseben prijatelj veselicam in hrupnemu življenju, ki človeka od strogo znanstvenih ukov le odvrčajo. Pri branji je bil časih tako zamišljen, da je na vse drugo, celo na jed in pijačo pozabil. V Sieni je začel necega dne zarano na ulici knjigo čitati in jo je do večera na istem mestu čital, ne vedé, kaj se je okoli njega godilo.

Med tem pa, ko se je šolal, vgnjezdila se mu je ljubezen v srce in sicer nenavadno zgodaj. Boccaccio nam o tem blizo tako-le piše: Povsod je pomlad zaželeni čas, nikjer pa ne bolj ko v Florenciji. Cel mesec maj napravljajo meščanje veselice ter znance in prijatelje na-nje vabijo. Tako je imel imeniten florentinec Folco Portinari necega dne celo kopico prijateljev na obedu, med družimi tudi našega Danteja in očeta njegovega. Med devojkami te sijajne skupščine se je najbolj odlikovala Bice (Parad. 7, 14) ali Beatrice, Folcova hči. Dante jo je že večkrat poprej videl; tako zala pa kot ta dan se mu ni še nikdar zdela. On je imel še le 9 let, Bice pa osem, pa vendar je bilo srce njegovo za ljubezen že zrelo, in sicer za vzvišeno, idealno ljubezen. Njena smrt, 9. junija 1290, je bila za Danteja strela iz jasnega. Mir in veselje sta zginila iz njegovega srca. Iskal je tolažbe v filozofiji. Marljivo je prebiral Boëtija pa Ciceronov spis „o prijateljstvu.“ Ker ga pa filozofija le ni mogla utešiti, lotil se je še theologije ali bogoslovja. Te in take studije so postavile temelj „divini komediji“.

Čez leto in dan po Beatricini smrti se zaroči z Gemmo, bogato gospó iz veljavne rodbine Donati. Povila mu je v devetih letih 5 sinov in eno hčer, med kterimi sta neki prva dva očetov umotvor komentirala

Še predno se je bil oženil, služil je domovini v vojski. Vojskoval se je leta 1289 pri Campoldinu proti Aretincem na konju z dobrim vspehom, leto potem pa proti Pisi, v katerem boju so pa Pizanje zmagali in trdnjavo Kaprono (Caprona) vzeli. (Inf. 21, 94 — 96.) Odslej se je pa z državnimi opravili pečal. Leta 1300 so ga v Florenciji priorja zvolili. To častno službo, največo, ki mu jo je rojstno mesto podeliti moglo, imenuje sam vzrok in začetek nesrečnega in otožnega življenja svojega. Ravno o tem času so se Beli in Črni med seboj tako sprli, da je papež kardinala Acqvaspartanskega v Florencijo poslal, da bi je pomiril, pa jih ni mogel. Dante takrat poslanec v Rimu se je Črnim jako zameril, ker je svojo stranko tako krepko zastopal. Po dolgem pričkanji izženó Be-

le. Dante se je tudi moral prognancem pridružiti, vrh tega pa še nekaj v dnarih plačati.

Odslej se je Danteju do smrti huda godila. Brez strehe in živeza se je klatil po Italiji in po drugih deželah. Znanci, sorodniki in prijatelji so ga k sebi vabili, pa nikjer mu ni bilo dobro. Nezačudenost in ošabnost mu ne dasta nikjer pokoja. Mnogo je na teh potih prestal, mnogo pomanjkanja pretrpel. Grenko je čutil, kako diši ptuji kruh in kako je trda ptuja postelj. Vse kraje, ki jih je obhodil, po vrsti naštetih, to bi bilo pretežko, če ne nemogoče. Ko je zvedel v Rimu, kamor je bil po opravih šel, da je s svojo stranko pregnan, napotil se je koj v Sieno, odtod pa v Gorgonzo. Tukaj se ubežni Beli združijo, izvolijo si vodja in 12 svetovalcev ter jo nad sovražno Florencijo mahnejo, pa nič ne opravijo. Videvši pa, da se preveč svoje trme držé, dá jim Dante slovo ter se v Padovo podá. Pri drugi poskušnji Belih, da bi si Florencijo osvojili, ni ga bilo zraven.

Znano je, da je cesar Henrik leta 1310 z veliko vojsko v Italijo prihrul. Z njegovim prihodom je vzhajala Ghibellinom in Danteju zvezda boljše bodočnosti. Zató mu je pa Dante pismo vdanosti poslal, in Florencijo in v njej vladajočo stranko močno grajal. Pa s tem si je še hujše sovraštvo nakopal. Trde spono pregnanstva so mu za celo življenje podaljšali. S Henrikovim nesrečnim napadom na Florencijo, vpade jim celoma srce, se še kedaj nazaj povrniti. V dokaz velike vdanosti do njega, postavi ga Dante v empyrična t. j. najviša nebesa. (Parad. 30, 133.)

Odslej in zna biti že začasa Henrika je bival Dante na dvoru „velicega kana“. Ta veroneški knez se je rodil leta 1290. Iz prva je s svojim bratom skupno vladal, pozneje je pa samostalen postal. Ker je bil Ghibellin z dušo in telesom, postavil ga je car Henrik namestnika v Italiji, leta 1318 ga je pa ghibellinska stranka enoglasno za vodja vseh Lombardov proti Guelfom in proti papežu Janezu XXI. oklicala (Parad. 27, 58.)

Zató se jih je pa tudi mnogo na-nj obračalo. Posebno pa ga je, kakor smo omenili, Dante častil, pričakovaje od njega svobodo cele Italije. Pa umrl je že za mladih let. Bil je po besedah Baccaccijevih junašk in radodaren vladar. Palača njegova je bila vsem imenitnim, za umetnost ali učenost vnetim možem odprta. Bil je mecén v pravem pomenu besede. Tudi naš pesnik je bival delj časa na njegovem dvoru. Pa ker je ostre pušice na florentinsko ljudstvo in njegove glavarje metal, pregnal ga je cesarjev namestnik Rajner žl. Zaccaria. Zadnje dni nemirnega svojega življenja je prebil v Kremoni, Napolji, Vidmu in Tominskem gradu*. Večino svoje „divine komedije“ je pa spisal v kamaldolskem kloštru st. Croce di Fonte Avellana blizu mesta Gubbio. V stolpu grada grofa Faluccija v mestu Gubbio se bere še današnji dan sledeči napis: Hic mansit Dantes Alegherius poeta et carmina scripsit.

V Raveni na dvoru grofa Novellota da Polenta so dotekle trudnemu begunu ure tužnega življenja. Pokopan je v franciškanski cerkvi. Kaj primeren spominek mu kinča slavni grob.

* Kdor želi o tem kaj več vedeti, naj čita: Del preteso soggiorno di Dante in Udine od in Tolmino, durante il patriarcato di Pagano dala Torre, Udine, Onofrio Turchetto 1844.

O zadevah Matice slovenske.

Razglas.

Odsek za izdavanje slovenskih knjig po Matici je imel 9. pa 16. dne t. m. posvetovanje, po katerem je soglasno sklenil, naslednje spise in knjige priporočiti slovenske Matici odboru, da si jih pridobi in jih sčasoma spravi na dan v prid in blagor slovenskemu narodu:

Pesmi V. Vodnika in J. Vesela-Koseskega.

Koledar in letopis za leto 1868. Primerna tvarina za „letopis“ bi bilo tudi življenje slavnih pisateljev in podpornikov slovenskih, na pr. M. Ravnikarja-Poženčana, P. Hieingerja, prof. M. Debeljaka itd.

Slovenski Štajar, ki se spisuje po izgledu „Vojvodstva Kranjskega pa Koroškega“ po J. Erbenu. Omenilo se je v razpravah odsekovih, da bi pri „Slovenskem Primorji“ (pri popisu Tržaškega in Goriškega) dobro služila Matici „Zgodovina tržaške škofije“, katero je v pisu zapustil vrli pisatelj J. Kovačič.

Olikani Slovenec, knjiga (po izgledu Knigg. „Umgang mit den Menschen“ itd) v poduk Slovencem sploh, kako naj se človek spodobno vede v mnogih razmerah svojega življenja. Potrebna je zlasti slovenskim starišem tudi knjiga, kateri je bil darilo namenil rajnki prof. J. Poklukar (glej „Novice“ in „Danica“ 1866), in tudi k tej, ako treba, naj pomore Matica.

Umetni Zidar, ki ga je bil nasvetoval že P. Ladislav, in ga je Slovencem res treba tem več, ker so zadevni poduk po novi osnovi odpravili iz šole realke.

Naukoslovje ali propedeutika, katero je priporočal gosp. M. Cigale.

Atlant ali zbirka zemljevidov vsega sveta — tudi po navetu Cigaletovem in sicer tako, da bi se gledé na Matičino premoženje vsako leto izdajali po 2 ali 3 zemljevidi, dokler se ves „Atlant“ ne dovrši.

Razun slovensko-latinske slovnice (Žepič-Ladislav), katero presojuje še sedaj prof. Macun in nam je menda skoraj pošlje, želi odsek dobiti dobro slovensko-hrvaško-srbsko in pa slovensko-laško slovnico, ktera bi silo koristna bila Slovencem v njihovih pogostnih opravilih z bližnjimi sosedi Hrvati in Talijani.

Slovenski starinar, ki kaže, kako stari pa slavni so bili nekdanji Slovenci, ki naj bi ga spisal g. Dav. Terstenjak, to je, naj bi sestavil svoje izvrstne spise o tej reči ter dal jih skupaj na svetlo, in Matica naj mu pomaga v dosego tega namena. — Morebiti bi bilo dobro, da se odločijo nekteri rodoljubi, na pr. po dekanijah slovenskih, in da spišejo slovenska rodbinska pa domača ali hišna imena ter jih pošljejo Matici v porabo pri popisovanji slovenskega naroda.

Starožitnosti slovenske, ki jih je spisal slavni Šafařik, in Matica naj skrbi, da jih Slovencem posloveni kak rodoljub.

Naučni slovar (nemški „Conversationslexicon“ imenovan,) ki naj bi se jel dajati na svetlo po zgledu českega „Naučnega slovnika“ da se pričnó za-nj delati priprave. V ta namen ne bi bilo napak, da se pospeši tisk slovensko-nemškega Wolfovega slovarja.

Te reči razglasuje s tem odsek za izdavanje slovenskih knjig po Matici ljubljanski zato, da blagovolijo do novega leta 1868 oglašiti se iskreni pisatelji, ki bi spisati hoteli katero omenjenih knjig, da potem odsek poroča Maticinemu odboru, za knjige pa, za ktere bi se dotlej nihče ne oglasil, da Matica sama si poišče pisateljev.

V Ljubljani 17. novembra 1867.

J. Bleiweis, E. Costa, A. Lésar, J. Marn, J. Vavrč.

Obzor.

Redek rodoljub. Dne 18. oktobra t. l. je umrl v Trstu g. Matija Debeljak, bivši gimnazijski profesor v Vidmu, in je zapustil premoženje, katero se ceni blizu 70000 gold. a. v. Izvemši mala darila, razdelil je v lastnoročni oporoki vse premoženje na pet petink ter eno petinko volil slovenski Matici, eno družbi sv. Mohora, eno dalmatinski Matici in dve jugoslovanskemu vseučilišču v Zagrebu. To je rodoljub, da mu ga doslej med Slovenci še ni enacega! Bog mu povrni obilno podporo, ki jo je naklonilo njegovo blago srce v svoji darežljivosti domačim zavodom! Naša dolžnost pa je, kakor po vsej pravici pišejo „Novice“, prvič da mu postavimo spomenik v svojem slovstvu s tem, da svetu priobčimo njegov življenjepis, druga, da ga posnemamo v darežljivosti do národnih zavodov, tretja pa ta, da „sučemo uma svitile meč“, da vsi učenjaki slovenski in slovanski sploh prično marljivo pisati in množiti národno slovstvo, tolikanj zasramovano od protivnikov naših. — Temu voščilu dostavljamo željo, da bi se priobčil njegov životopis ne samo v Maticinem letopisu, ampak tudi v družbinem Koledarčku, in se ozalšal ž njegovim obrazom, da Slovenci redkega domorodca tudi po lieu spoznajo.

Dramatiško društvo. Po sklepu odborovem dobivajo vsi udje „Slovensko Talijo“ brezplačno; nadjati se je tedaj, da prihiti mnogo novih podpornikov. Akoravno je število udov še kaj pičlo, izdalo bode vendar že prvo leto 4 vezke, namreč zraven že omenjenih treh še igro „Dobro jutro“ in še kako malo zraven. Prvi svoj namen je jelo tedaj društvo izpolnjevati in le na izdatni podpori rodoljubov je ležeče, da se tudi dalje krepko razvije, kajti brez materije tudi ni duha. Ta mesec še hode večerna zabava samo za ude dramatiškega društva in se bode brala igra „Tomaž Mor“, ktere je celo garnituro društvu poklonilo z 10 iztisi „Viljema Tela“ vred vredništvo slov. Glasnika.

* Nedavno je praznovala c. k. kmetijska družba kranjska v Ljubljani svojo stoletnico in o tej priložnosti pod naslovom „Zgodovinske črtice važnejšega delovanja c. k. kmetijske družbe na Kranjskem od pričetka njenega v letu 1767 do konca leta 1867“ izdala kratek popis svoje dosedanje delavnosti. Za slovensko slovstveno zgodovino je posebno zanimivo sporočilo o slovenskem društvu „Academia operosorum“, ki se je bilo l. 1693 v Ljubljani ustanovilo in l. 1781 po prizadevi blagih rodoljubov Bl. Kumerdeja, J. Japlja in drugih spet prenovilo in zanemarjeno slovenščino tako rekoč na

novo prebudilo. Knjižica, prelično tiskana, šteje 38 strani in je pisana v izborni besedi, kakoršna se, da bi tako ne, le redkoma bere po slovenskih tiskovinah.

* Slavnoznani popisovalec jugoslovenskih pravnih običajev dr. V. Bogišić je razglasil v „Srbskem letopisu“ za vse Slovence jako imeniten spis pod naslovom „Slovenski muzeum. Misli o potrebi naučnega središta za svakolika slovenska plemeua.“ Ta spis je prišel zdaj v posebni izdavi na svitlo in je vreden, da se seznanimo z njegovim obsegom ves slovanski narod.

* Prva knjiga „Rada jugoslovenske akademije“ je prišla v prelepi obliki in z bogatim obsegom ravno kar v Zagrebu na svitlo. Nahajajo se v njej sledeče učene razprave: „O selitvi i obsegu putovanja naših običnijih selica ptica“ od J. Torbarja; „Prinesci malakologiji hrvatskoj“ od S. Brusine; „u istoriji slavenskih jezika“ od Gj. Daničića, „Prilozi za zbirku srbskih i bosanskih listina“ od Fr. Račkega; „Arkeologičke crtece“ od S. Ljubića; „Zapisi iz nekoliko rukopisa“ od Gj. Daničića; „Moskovska etnografička izložba“ od dra P. Matkovića in več književnih obznan. Knjiga šteje 276 strani in velja samo 1 gld. 25 kr.

* Znani Tirolec g. dr. Herm. I. Bidermann, eden izmed redkih, avstrijskim Slovanom pravičnih Nemcev, izdal je nedavno brošuro „Russische Umtriebe in Ungarn“, v kateri govori o veliki važnosti slavenskega življa na Ogerskem za avstrijsko državo in o veliki nevarnosti današnje pogodbe za Magjari za obstanek celega cesarstva. „Unheilbar“, pravi proti koncu svoje razprave — ist der Bruch, dessen traurige Folgen ich oben besprach, allerdings nicht. Noch ist eine Aussöhnung auf Grund eines neuen Programms möglich. Aber es darf keine Zeit verloren werden i. t. d. Knjiga šteje 72 strani in se dobiva po vseh knjigarnicah. Bog nam obudi več enako mislečih Nemcev — pravih Avstrijancev! G. Bidermann je tudi pisatelj obširnih del: Die ungarischen Ruthenen, ihr Wohugebiet, ihr Erwerb und ihre Geschichte (dva dela 3 gld. 60 kr.) in „Geschichte der österreich. Gesamt-Staats-Idee 1226 — 1814“ i. t. d.

* Pod naslovom „Palček“ je prišel A. Praprotnikov koledarček tudi za prestopno leto 1868 na svitlo. V lični opravi in prav mali obliki obsega dosti kratkočasnih in podučnih drobtin. Mimo spravne oblike in zanimivega obsežka ga priporoča tudi nizka cena (20 nkr) vsem Slovincem in Slovenkam.

* Kakor so „Novice“ naznanile, začne „Triglav“ v Ljubljani kot tednik spet na svitlo izhajati. Naj z mirno besedo in z moško stanovitnostjo zastopa zadeve vseh Slovencev!

* Prišlo je na svitlo preimenitno narodopisno delo v francoskem jeziku pod naslovom: „Description ethnographique des peuples de la Russie par T. de Pauly itd. Ozalšano je delo s mnogimi prekrasnimi podobami raznih ruskih narodov.

* V Pragi je prišla na svitlo knjiga „Austria polyglotta. Von Johann Purkyně. Nur der Geist ist es, der alle Gegensätze verbindet. Prag D. E. Gregr.

Listnica. G. I. K. v. G. Hvala; pošiljatev došla; I. K. v. L. Drago nam bode; g. M. C. v. B. 40 novč. preveč poslali; g. D. T. v. Št. J. Danes je zmanjkalo prostora; prihodnjic; g. J. K. v. L. Prosimo še večkrat enacega gradiva; g. S. L. v. G. Letos ni več prostora.

Poslednji — 22. list letošnjega Glasnika izide že 5. t. m. — 34. vezek (VI. šeske I. snopič) pride v prvi polovici t. m. na svitlo.